

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК 37.01:821.161.1-053.6 (043.2)

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2024-1-01>

ЗМІНИ У ЗМІСТІ ШКІЛЬНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО КУРСУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (90-ТІ РОКИ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

Касаткін О. С.

*аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
Комунальний вищий навчальний заклад
«Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради
вул. Покришева, 41, Херсон, Україна
orcid.org/0000-0003-3323-8069
oleg.kasatkin1993@gmail.com*

Ключові слова: українська література, зарубіжна література, нова українська школа, навчальна програма, інтегрований курс.

У статті з'ясовано, що зміст літературної освіти має виховний і пізнавальний потенціал, сприяє розвитку й саморозвитку школярів, формуванню в них предметних і ключових компетентностей. Під час дослідження здійснено аналіз компетентнісного потенціалу літературного компоненту мовно-літературної галузі відповідно до чинного Державного стандарту базової середньої освіти та дано визначення поняттю літературної компетентності. Доведено, що ефективне навчання літератури можливе за умови такої організації діяльності учнів, яка б урахувала специфіку предмета, підвищення рівня мотивації до навчання та використання інноваційних методики й актуальних навчально-методичних матеріалів. Зміст літературного курсу визначає те, які знання та навички учні отримують під час навчання, окреслює теоретичні та практичні аспекти навчання та спрямований на досягнення конкретних навчальних цілей. Розкрито особливості нинішнього змісту літературного курсу, його принципи та рубрики, а також проаналізовано вимоги поділу на розділи й теми рубрик змісту літературного курсу (українська та зарубіжна література). На основі наукових праць і нормативних документів детально проаналізовано зміни змісту літературного курсу протягом 90-х років ХХ – початку ХХІ століття, окреслено позитивні та негативні події. Зазначено, що одним із завдань сучасної української загальної середньої освіти є покращення освітніх процесів, а також формування в учнів інтегрованої картини світу, високої духовної культури, дієвої системи цінностей, пізнавальної активності, креативності та мобільності, національної ідентичності. Для цього передбачено розроблення змісту шкільної літературної освіти на засадах інтегрованого підходу, що охоплює тематичну, методичну та діяльнісну сфери. Окреслено позитивний вплив на реформування літературної освіти впровадження Нової української школи. Доведено, що подальший перехід до європейсько орієнтованої освітньої парадигми має детально враховувати модернізаційні засади щодо змісту літературного курсу та його технологічного забезпечення.

CHANGES IN THE CONTENT OF SCHOOL LITERATURE COURSE CONSIDERING GLOBAL AND NATIONAL TRANSFORMATIONS (90'S OF THE XX – BEGINNING OF THE XXI CENTURY)

Kasatkin O. S.

*Postgraduate Student at the Department of Pedagogy
and Educational Management*

Communal Higher Educational Establishment

“Kherson Academy of Continuing Education” of Kherson Regional Council

Pokrysheva str., 41, Kherson, Ukraine

orcid.org/0000-0003-3323-8069

oleg.kasatkin1993@gmail.com

Key words: *critical thinking, foreign literature, personal development, competent personality, flexibility of thinking, initiative.*

The article reveals that the content of literature education has teachable and informative potential encourages the pupils' development and self-development, formation of their subject and key competencies. During the research, we presented the analysis of competence potential of language and literature field according to the current State standard of basic secondary education and defined the literature competency. It was proved that teaching of literature is effective when the pupils' literature activities are well-organized and they consider the subject specifications, enhancement of their motivation to learning, using innovative teaching methods and relevant educational materials. The content of literature course determines the knowledge and skills the pupils will obtain, outlines theoretical and practical aspects of teaching and it is oriented towards achievement of educational objectives. The peculiarities of the existing literature course were revealed; its principles and rubrics such as Ukrainian and foreign literature were explained. Based on scientific works and legal documents we analyzed the changes of the content of literature course between 1990's – the beginning of XXI century, described positive and negative experience. It was emphasized that improvement of educational process, formation of integrated world picture, spiritual culture, efficient system of values, and national identity are the most important tasks of Ukrainian secondary school. To achieve these tasks, it is necessary to develop the content of literature course on the principles of integrated approach including subject, methods, and activity integration. We outline the positive impact of New Ukrainian School upon the reforming of literature education. It was proved that further transmission to European-oriented educational paradigm must consider modernization foundations of the content of literature course and its technological support.

Постановка проблеми. Україна нині переживає становлення нової системи освіти, яка зорієнтована на входження в єдиний світовий освітній простір і водночас на збереження духовно-моральних і культурно-історичних традицій української освіти. Молодь є важливим складником українського суспільства, носієм його інтелектуального потенціалу, тому ідея виховання гармонійної особистості, яка здатна до конструювання індивідуальної траєкторії власного майбутнього та не чинить опору культурним впливам, відображає прагнення людини до опанування досягнень як національної, так і загальнолюдської світової культури [6, с. 95]. Літературна

освіта є основою для всебічного розвитку та виховання учня як громадянина-патріота на принципах гуманізму й толерантності, спираючись на демократичні цінності. У контексті глобальних і національних трансформацій роль літературної освіти є беззаперечною, оскільки вона сприяє розумінню світових літературних традицій і розширенню світогляду, а також, за збереження національної самобутності, формує особистісну та культурну ідентичність, забезпечує збереження та розвиток національного культурного доробку [11, с. 53].

Ознайомлення учнів з художнім твором, усебічний аналіз його змісту, а також естетичної спе-

цифіки наближають читачів до розуміння літератури як вияву мистецтва, чинника культурного та соціального світосприйняття. Літературна освіта допомагає усвідомлювати та передавати культурну спадщину, зокрема твори класичної літератури, а її зміст відображає сучасні суспільні трансформації та фокусується на глобальних аспектах, сприяє розширенню світогляду, утвердженню культурної та мовної ідентичності, відображенню суспільних змін і готовності до громадянської активності в контексті глобалізації. Важливим чинником стратегії сучасної шкільної літературної освіти та необхідною умовою наукового пізнання є критичний аналіз розвитку змісту української та зарубіжної літератури, з'ясування позитивного впливу культурної спадщини на сучасний освітній процес у Новій українській школі (далі – НУШ), а також виявлення ключових тенденцій формування змісту шкільного літературного курсу з урахуванням стратегічних завдань і пріоритетів інтеграції України до євроатлантичних структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Літературна освіта є предметом багатьох наукових досліджень вітчизняних учених. Так, питання формування літературної компетентності досліджували Л. Назаренко [5], Ю. Пінігіна [6], А. Сергієнко [10]. Окрім того, варто назвати науковий доробок Т. Яценко [14], яка детально з'ясувала розвиток шкільної літературної освіти у проєкції освітніх завдань НУШ. Роль української літератури у вихованні всебічно розвиненої особистості учня розкрито Ю. Пінігіною [6], Т. Яценко [14]. Реформування шкільної літературної освіти представлено доробками Н. Гоголь [2], О. Степаненко [12] та інших. Зокрема, у працях Н. Гоголь [2] розкрито теоретико-методичні засади викладання української літератури в 1991–2003 рр., а О. Степаненко [12] досліджувала тенденції вивчення літератури в закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) України у 30–90-і рр. ХХ ст. Водночас К. Резнікова [9] окреслила вектори інноваційного розвитку літературної освіти у ХХІ ст. та перспективи її модернізації. Проте виявлено, що нині не досить розкриті питання зміни у змісті шкільного літературного курсу 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст.

Мета статті – дослідити роль літературної освіти у формуванні громадянина-патріота в контексті глобальних і національних трансформацій, окреслити зміни у змісті шкільного літературного курсу в період 90-х рр. ХХ – поч. ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Велике значення у вихованні учнів відводиться літературній освіті, зміст якої має виховний і пізнавальний потенціал [6, с. 96] та яка здійснюється головним чином на ідеях компетентісного навчання, покликано сприяти розвитку та саморозвитку

школярів, формуванню в них предметних і ключових компетентностей [11, с. 52]. Така тенденція поширена у країнах ЄС, де основною рисою трансформації національних освітніх систем став вибір змісту освіти як інструменту переходу до компетентісної парадигми [4, с. 45]. Розвиток компетентісного потенціалу учнів є важливим орієнтиром для української шкільної освіти та закріплений у низці нормативних документів про школу, зокрема в законах України «Про освіту» (2017 р.) та «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Державному стандарті базової середньої освіти (2020 р.), а також у Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р.

Згідно з Державним стандартом базової середньої освіти (2020 р.) [7] компетентісний потенціал мовно-літературної галузі передбачає вміння взаємодіяти з іншими особами, сприймати та використовувати інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях; аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів, зокрема інформаційних, художніх, медіатекстах, використовувати інформацію для збагачення власного досвіду; висловлювати власні думки, почуття й ідеї, зокрема інтерпретуючи інформаційні й художні тексти класичної та сучасної художньої літератури; у разі потреби взаємодіяти з іншими особами в цифровому просторі з дотриманням норм літературної мови; використовувати мову для власної творчості, розуміти мовні та літературні явища, уміти їх аналізувати.

У цьому контексті літературна компетентність означає умовне поєднання особистісного, когнітивного та діяльнісного компонентів, взаємодія яких забезпечує здатність до творчого читання художнього твору, уміння розрізняти стилі художніх текстів, уміння переконливо доводити власні міркування, реалізувати творчі здібності мовними та літературними засобами [5, с. 46]. Ефективне вивчення літературного курсу можливе за умови такої організації діяльності учнів, яка враховувала би специфіку предмета, підвищення рівня мотивації до навчання та використання інноваційної методики й актуальних навчально-методичних матеріалів. Саме зміст предмета, спрямований на досягнення конкретних навчальних цілей, визначає те, які конкретні знання та навички учні отримують під час навчання, окреслює теоретичні та практичні аспекти навчання.

Нинішній зміст літературного курсу ґрунтується на принципах науковості та доступності навчального матеріалу; зв'язку теорії із практикою; наступності та перспективності, системності та послідовності; позитивної емоційності,

використання методів і прийомів, які задовольняють допитливість; комунікативної спрямованості освітнього процесу; демократизації та гуманізації; україноцентризму та полікультурності змісту; варіативності та диференціації; природовідповідності [13]. Водночас зміст навчального матеріалу поділено на розділи й теми відповідно до вікових особливостей сприйняття учнів, їхніх читацьких уподобань, з урахуванням послідовності перебігу літературного процесу. У таблиці 1 представлено рубрики змісту літературного курсу (українська та зарубіжна література), завданням яких є підвищення ефективності вивчення літератури, з урахуванням досягнень сучасного літературознавства, глобалізаційних тенденцій і культурного контексту. Проте протягом 90-х рр. XX – початку XXI ст. шкільна літературна освіта пройшла складний шлях розвитку, а зміни, що відбуваються і дотепер, покликані зробити її досконалішою, наблизити навчання до життя, до потреб суспільства [9, с. 25].

Таблиця 1

Рубрики змісту літературного курсу відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти (2020 р.) і модельних навчальних програм із зарубіжної літератури (2021 р.)

Українська література	Зарубіжна література
теорія літератури; позакласне читання; мистецький контекст; міжпредметні зв'язки; додаткове читання.	теорія літератури; література і культура; елементи компаративістики; Україна і світ; мистецькі знання.

Джерело: [3; 11].

Фактично реформування змісту літературного курсу почалося в 1989–1991 рр., коли відбувся перехід до розвивального навчання та фокусування на розвитку читацьких інтересів учнів. Зусилля вчителів і методистів були спрямовані на підвищення інтелектуалізації уроку літератури, на розвиток когнітивних умінь учнів. У зазначений вище період важливим було підвищення суб'єктної ролі здобувачів освіти та формування навичок самостійного опанування знань [12, с. 41]. У 1999 р. ухвалений Закон України «Про загальну середню освіту», який передбачав організацію навчального процесу, зокрема й навчання літератури як шкільного предмета, на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями та народами в інтересах людини, родини, держави. У 2004 р. в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти було окреслено літературну компетенцію як складову частину загальної компетенції

учня, яка формувалася під час вивчення літературного компоненту (українська, зарубіжна, рідна (якщо вона не є українською) літератури). Варто зазначити українознавчу спрямованість шкільної літературної освіти того часу, запровадження міжмистецьких і міжлітературних зв'язків, донесення розуміння того, що національна культура є частиною літератури світової [2, с. 18].

У 2011 р. було затверджено Концепцію літературної освіти, що була покликана забезпечити хронологічний принцип у процесі розгляду історико-літературного процесу, цілісність літературного розвитку школярів, сформувати в них компетенції творчого читача. Документ komponував зміст літературного курсу із творів українського, російського та світового письменства, а також письменства представників інших національностей, що проживають в Україні. Кількість російських письменників значно зросла, а от жанрово в навчальній програмі (далі – НП) курсу переважали малі форми (оповідання та вірші) [1]. Лише у 2015 р. зміст літературної освіти у школі було змінено, учні почали вивчати більше європейських митців. Докорінні зміни відбулися із запровадженням НУШ [8]. Згодом був удосконалений Державний стандарт базової середньої освіти (2020 р.) та розроблені модельні навчальні програми (далі – МНП) «Українська література» та «Зарубіжна література» для ЗЗСО. У таблиці 2 представлено узагальнений аналіз документів, що стосуються змісту літературного курсу, які були затверджені в Україні протягом 90-х рр. XX – початку XXI ст.

Одним із найважливіших завдань сучасної української загальної середньої освіти XXI ст. є покращення навчальних процесів, а також формування в учнів інтегрованої картини світу, високої духовної культури, дієвої системи цінностей, пізнавальної активності, креативності та мобільності, національної ідентичності, самоорганізації навчання впродовж життя [12, с. 40]. Ефективний урок літератури дає змогу вчителю сформувати у здобувачів освіти моральні почуття, озброїти їх необхідними знаннями на основі художніх творів, вибудувати модель позитивної поведінки в суспільстві, підготувати до практичної діяльності в дорослому житті [6, с. 96]. Тому однією з новацій НУШ є розроблення змісту шкільної літературної освіти на засадах інтегрованого підходу, а саме: побудова єдиного курсу для уникнення дублювання навчальної інформації у змісті різних предметів літературного курсу. Інтеграція літературного курсу реалізується на основі спорідненості змісту основних тем шкільних курсів української та зарубіжної літератури, а також на принципах методичної та діяльнісної інтеграції [14, с. 82]. Окрім того, сучасна літературна освіта завдяки

Таблиця 2

Аналіз документів, що стосуються змісту літературного курсу

Період / назва документа	Характеристика змісту
Реформа шкільної освіти (1984–1991 рр.)	1) упровадження розвивального навчання та розвиток читацьких інтересів учнів; 2) формування партнерської взаємодії вчителя й учнів.
Закон України «Про освіту» (1991 р.)	1) усебічний розвиток людини, виховання моральних якостей; 2) навчання на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги.
Закон України «Про загальну середню освіту» (1999 р.)	1) забезпечення всебічного розвитку на основі загальнолюдських цінностей і принципів науковості, полікультурності, світського характеру, системності, інтегративності; 2) реалізація освіти на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги.
Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2004 р.)	1) формування комунікативної та літературної компетенції; 2) літературний компонент охоплює українську, зарубіжну, рідну (якщо вона не є українською) літературу; 3) українознавча спрямованість.
Концепція літературної освіти (2011 р.)	1) виховання критичного мислення, формування гуманістичного світогляду, загальної культури, естетичних смаків; 2) включає українську, світову та рідну літературу; 3) критерії творів: художньо-естетичний рівень, психологічна відповідність, гуманістичний зміст, виражена репрезентативність, обсяг.
Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти (2011 р.)	1) розвиток особистості, формування мовленнєвої та читацької культури, комунікативної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду; 2) включає українську літературу, світову літературу та літератури національних меншин.
Світова література (5–9-й класи). Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (2012 р.)	1) залучення учнів до здобутків світової літератури та культури; 2) розвиток творчої особистості, формування гуманістичного світогляду, моральних принципів, естетичних смаків, якостей громадянина України, який розуміє свою приналежність до світової спільноти.
Українська література (5–9-й класи). Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (2015 р.)	1) формування гуманістичного світогляду; 2) залучення до загальнолюдських і національних цінностей засобами художньої літератури; 3) виховання національно свідомих громадян України; 4) естетичний розвиток, підвищення загального культурного рівня та розширення культурно-пізнавальних інтересів.
Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «НУШ» на період до 2029 р. (2016 р.)	1) формування всебічно розвиненої особистості, здатної до критичного мислення; 2) виховання патріота, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний ухвалювати відповідальні рішення, поважає права людини; 3) підготовка інноватора, здатного змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, навчатися впродовж життя.
НП з української літератури для 5–9-х класів для загальноосвітніх навчальних закладів (2017 р.)	1) розвиток і соціалізація особистості, формування національної самосвідомості, культури, навичок практичного використання досвіду; 2) формування патріота, носія української культури та компетентного мовця, що має бажання та здатність до самоосвіти, виявляє активність і відповідальність.
НП із зарубіжної літератури для 5–9-х класів для загальноосвітніх навчальних закладів (2017 р.)	1) формування читацької та мовленнєвої культури; 2) формування поваги до різних мов, культур, традицій; 3) виховання любові до української мови й літератури; 4) розвиток творчості, культури спілкування, критичного мислення; етичних уявлень; культурно-пізнавальних інтересів.
Закон України «Про освіту» (2017 р.)	1) усебічний розвиток людини, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей; 2) виховання громадянина.
Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.)	1) усебічний розвиток особистості, яка має прагнення до самовдосконалення, самореалізації, трудової діяльності, громадянської активності; 2) формування визначених компетентностей.
Державний стандарт базової середньої освіти (2020 р.)	1) розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом; 2) збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтирів.
МНП «Українська література» та «Зарубіжна література» для ЗЗСО (2021–2023 рр.)	1) розкриття індивідуальності учня; 2) виховання людини з морально-етичними принципами, патріота й інноватора; 3) засвоєння художніх цінностей; 4) опанування загальнонавчальних умінь; 5) залучення до лідерства.

НП із зарубіжної літератури для 6–9-х класів для ЗЗСО (2022 р.)	1) формування читацької та мовленнєвої культури; 2) формування поваги до рідної й інших культур; 3) розвиток творчих здібностей, культури спілкування, критичного мислення, етичних уявлень.
НП із зарубіжної літератури для 10–11-х класів для ЗЗСО (2022 р.)	1) виховання читача із критичним мисленням і естетичним смаком; 2) формування загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічної поведінки, дослідницьких навичок.
«Інтегрований курс літератур (українська та зарубіжна). 5–6-ті класи» для ЗЗСО (2021–2023 рр.)	1) забезпечення комплексного розвитку літературної компетентності учнів; 2) розширення їхнього сприйняття світу та культурного багатства; 3) формування уявлення про різноманіття світової літератури та її вплив на суспільство; 4) усвідомлення культурного розмаїття.

Джерело: розроблено автором.

міждисциплінарності має змогу поєднувати традиційні форми навчання з інноваційними [9, с. 26]. Зважаючи на це, подальше оновлення змісту літературної освіти повинно здійснюватися на основі виваженого підходу, зі збереженням потенціалу художньої літератури, що має стратегічне значення для формування світогляду, моралі, ціннісних орієнтацій громадянина України в контексті глобальних і національних трансформацій [10, с. 105]. А перехід до європейсько орієнтованої освітньої парадигми має враховувати модернізаційні засади щодо її змісту та технологічного забезпечення.

Висновки та перспективи подальших розробок у цьому напрямку. У процесі дослідження з'ясовано, що: 1) зміст літературного курсу має виховний і пізнавальний потенціал та сприяє формуванню предметних і ключових компетентностей; 2) протягом 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. шкільна літературна освіта в Україні зазнала багато змін і трансформацій. За цей час

було ухвалено Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, який передбачав навчання літератури на засадах гуманізму, демократії, громадянської свідомості, взаємоповаги між націями та народами в інтересах людини, родини, держави. В оновленій редакції було дано означення літературної компетентності; 3) протягом 2011–2014 рр. відбувся відхід від європейських цінностей і використання малих літературних жанрів під час навчання літератури у школі; 4) позитивний вплив на реформування літературної освіти мало впровадження НУШ, однією з новацій якої є розроблення інтегрованого курсу. Подальший перехід до європейсько орієнтованої освітньої парадигми має враховувати модернізаційні підходи до змісту та технологічного забезпечення.

У майбутньому передбачається дослідити особливості вивчення літератури у країнах ЄС та здійснити компаративний аналіз формування літературної компетентності учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрійчук Т. Російська література в українських школах. *Ukrainer* : вебсайт. 2022. 12 жовтня. URL: <https://www.ukrainer.net/rosiyska-literatura/>.
2. Гоголь Н. Теоретико-методичні засади реалізації культурологічного підходу до навчання української літератури часів національного реформування шкільної літературної освіти (1991–2003 рр.). *ІХ Волошинські читання. Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 17–26. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf>.
3. Зарубіжна література. 6–9 класи. *Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти* : наказ МОН № 698 від 03.08.2022 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya-programa-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zarubizhna.literatura-6-9.pdf>.
4. Макеев С. Практика реалізації компетентнісного підходу в освітніх системах розвинених країн. *Людинознавчі студії*. Серія «Педагогіка». 2022. Вип. 15 (47). С. 43–52. <https://doi.org/10.24919/2413-2039.13/47.6>.
5. Назаренко Л. Ефективність формування літературної компетентності старшокласників засобами ІКТ (старша школа). *Вересень*. 2021. № 1 (88). С. 18–31. <https://doi.org/10.54662/veresen.1.2021.02>.
6. Пінігіна Ю. Роль української літератури у вихованні всебічно розвинутої особистості учня. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. Т. 3. С. 94–97. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-3.17>.
7. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>.

8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. : розпорядження КМУ № 988-р від 14.12.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p#Text>.
9. Резнікова К. Вектори інноваційного розвитку літературної освіти у XXI столітті. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64. Т. 1. С. 25–27. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.1.4>.
10. Сергієнко А. Компетентнісний підхід до вивчення художніх творів на уроках української літератури. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. Т. 3. С. 104–107. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-3.19>.
11. Ситченко А. Літературна освіта школярів у викликах компетентнісного навчання. *Освітологічний дискурс*. 2020. Вип. 2 (29). С. 51–63. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.2.5>.
12. Степаненко О. Тенденції вивчення літератури у закладах загальної середньої освіти України у 30–90 рр. ХХ ст. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. Т. 2. С. 38–43. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.2.8>.
13. Українська література. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів : накази МОН № 52 від 13.01.2017 р. та № 201 від 10.02.2017 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-zchervonimdoc-2.pdf>.
14. Яценко Т. Шкільна літературна освіта в проєкції освітніх завдань нової української школи: програмове та навчально-методичне забезпечення. *ІХ Волошинські читання. Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 81–89. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf>.

REFERENCES

1. Andriichuk, T. (October 12, 2022). Rosiiska literatura v ukrainskykh shkolakh [Russian literature in Ukrainian schools]. *Ukrainer*. Retrieved from <https://www.ukrainer.net/rosiyska-literatura/> [in Ukrainian].
2. Hohol, N.V. (2021). Teoretyko-metodychni zasady realizatsii kulturolohichnoho pidhodu do navchannia ukraïnskoi literaturnoi osvity (1991–2003) [Theoretical and methodical principles of realization of culture-based approach to teaching of Ukrainian literature education]. In *IX Voloshyn Readings. School literature education: traditions and innovations* (pp. 17–26). Kyiv. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf> [in Ukrainian].
3. Foreign literature. 6–9 grades. Educational program for institutions of general secondary education: Order of the Ministry of Education and Science No 698 from 03.08. 2022. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.zarubizhna.literatura-6-9.pdf> [in Ukrainian].
4. Makeev, S. (2022). Praktyka realizatsii kompetentnisnoho pidkhodu v osvıtnikh systemakh rozvynenykh krain [Practice of implementation of competence-based approach in education systems of developed countries]. *Human Studies. Series of Pedagogy*, 15 (47), 43–52. <https://doi.org/10.24919/2413-2039.13/47.6> [in Ukrainian].
5. Nazarenko, K. (2021). Efektyvnist formuvannia literaturnoi kompetentnosti starshoklasnykiv zasobamy IKT (starsha shkola) [Efficiency of formation of literature competency of senior pupils using ICT (senior school)]. *September*, 1 (88), 18–31. <https://doi.org/10.54662/veresen.1.2021.02> [in Ukrainian].
6. Pinihina, Yu.H. (2020). Rol ukraïnskoi literatury u vykhovanni vsebichno rozvynenoï osobystosti uchnia [The role of Ukrainian literature in education of fully developed personality of a pupil]. *Pedagogy of creative personality formation in higher and general academic schools*, 70 (3), 94–97. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-3.17> [in Ukrainian].
7. On some questions of state standards of complete general secondary education: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 898 from 30.09.2020. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standativ-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> [in Ukrainian].
8. On approval of the Concept of realization of state policy in the sphere of reforming of general secondary education “New Ukrainian School” until 2029: Directive of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 988-p from 14.12.2016. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p#Text> [in Ukrainian].
9. Reznikova, K.V. (2023). Vektory innovatsiinoho rozvytku literaturnoi osvity u XXI stolitti [Vectors of innovative development of literature education in the XXI century]. *Innovative pedagogics*, 64 (1), 25–27. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/64.1.4> [in Ukrainian].
10. Serhienko, A.A. (2020). Kompetentnisnyi pidkhid do vyvchennia khudozhnikh tvoriv na urokakh ukraïnskoi literatury [Competence-based approach to studying fiction at the lessons of Ukrainian literature]. *Pedagogy*

- of creative personality formation in higher and general academic schools*, 70 (3), 104–107. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.70-3.19> [in Ukrainian].
11. Sytchenko, A. (2020). Literaturna osvita shkoliariv u vyklykakh kompetentnisnoho navchannia [Literature education of pupils in challenges of competence-based learning]. *Educological discourse*, 2 (29), 51–63. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.2.5> [in Ukrainian].
  12. Stepanenko, O.K. (2022). Tendentsii vyvchennia literatury u zakladakh zahalnoi serednioi osvity Ukrainy u 30–90 rokakh XX stolittia [Tendencies of learning literature in the institutions of general secondary education of Ukraine in 30–90's of the XX century]. *Innovative pedagogics*, 49 (2), 38–43. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.2.8> [in Ukrainian].
  13. Ukrainian literature. 5–9 grades. Program for institutions of general secondary education: Orders of the Ministry of Education and Science № 52 from 13.01.2017 and № 201 from 10.02.2017. retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf> [in Ukrainian].
  14. Yatsenko, T.O. (2021). Shkilna osvita v proektsii osvitnikh zavdan novoi ukrainskoi shkoly: prohramove ta navchalno-metodychne zabezpechennia [School education in the context of educational tasks of New Ukrainian school: program, educational and methodical support]. In *IX Voloshyn Readings. School literature education: traditions and innovations* (pp. 81–89). <https://lib.iitta.gov.ua/728447/1/ВОЛОШИНСЬКІ%20ЧИТАННЯ-%202021%20Збірник%20матеріалів.pdf> [in Ukrainian].